

Jakub ADAMSKI, *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200–1420. Główne kierunki rozwoju*, Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana: Kraków 2017, 798 s. a 1168 převážně černobílých obrázků, půdorysů a map, ISBN 978-83-65548-20-7

V nedávné době jsme měli možnost seznámit se s rozsáhlou dvousvazkovou publikací *Mittelalterliche Architektur in Polen*, Christofer Herrmann, Dethard von Winterfeld (Hg.), Petersberg 2015, která přinášela novou syntézu vývoje gotické architektury v Polsku, včetně Slezska. Po dvou letech jsme se dočkali nové, mimořádně rozsáhlé publikace, která je celá věnovaná otázce slezské gotické architektury v době předhusitské (1200–1420). Autorem je mladý, ale již osvědčený badatel Jakub Adamski, jehož dosavadní specializací je právě gotická architektura ve Slezsku. Český čtenář se s jeho prací mohl nedávno setkat v článku věnovanému českému vlivu ve Slezsku (*Böhmische Einflüsse in der schlesischen Kirchenbaukunst des mittleren 14. Jahrhunderts. Der Fall Schweidnitz und Striegau*, Umění LXV/4, 2017, 330-346).

U velkých uměleckohistorických knih, kterou tato s rozsahem necelých 800 stran bezpochyby je, bývá často kladen důraz na design a grafické provedení, což ale není tento případ. Jedná se spíše o „akademické“ vydání, které si neklade na vizuální stránku příliš vysoké nároky. Nicméně je nutné ocenit mimořádný rozsah obrazových příloh, najdeme zde totiž 1168 obrázků a půdorysů, které bohatě a detailně zachycují architekturu ve Slezsku, její analogie v Evropě a také v Čechách. Autorem většiny snímků je právě J. Adamski. Pojetí snímků opět odpovídá spíše akademickému zaměření publikace. Je škoda, že zde nenacházíme podrobnější mapu Slezska se zanesenými pojednanými lokalitami. Sice hned první obrázek je mapou Slezska, která je ale málo podrobná a zobrazuje jen politické hranice. Přínosná by také byla mapa Evropy se zanesenými analogiemi, která by byla zajímavým grafickým vyjádřením vzájemných genetických vztahů.

Vlastní text je rozdělen do devíti rozsáhlých kapitol s řadou podkapitol, které jsou řazeny logicky a vytvářejí pevnou strukturu této rozsáhlé publikace. První kapitola je věnována obvyklému úvodu, stavu bádání, základnímu politickému a ekonomickému vývoji Slezska. Jako poslední zde najdeme podkapitolu věnovanou stavebnímu materiálu a organizaci stavební hutě. Následuje druhá rozsáh-

lá kapitola věnovaná počátkům rané gotiky a architektuře do začátku 14. století. Zde se jako první seznámíme s cisterciáckými kláštery v Třebnici (Trzebnica), Rudach a v Jindřichově (Henryków). Následuje kapitola věnovaná rozhraní rané a rayonantní gotiky, kterou zde zastupuje chór katedrály ve Vratislavi a kaple sv. Hedviky v Třebnici. Poté přichází na řadu architektura mendikantských řádů a nakonec stavby farních kostelů. Třetí kratší kapitola je zaměřena na architekturu na přelomu 13. a 14. století, kterou zde zastupuje trojice cisterciáckých kostelů v Kamenci (Kamieniec Ząbkowicki) Lubuši (Lubiąż) a Jemielnici. Následuje kratší exkurz (4. kapitola) k patronátnímu právu, stavbě a financování stavby kostela. Následující dvě kapitoly jsou opět kratší a věnují se slezské architektuře kolem roku 1300 a před polovinou 14. století, kterou najdeme především ve Vratislavi (farní kostel sv. Alžběty, kolegiátní kostel sv. Kříže, kostel křížovníků, kostel Panny Marie na Písku atd.) a také otázce působení mistra Peška. Sedmá kapitola s příznačným názvem *Modus silesiacus* seznamuje čtenáře s tím, co bychom mohli nazvat „slezská gotika“, tedy s velkými farními kostely, které patří bezesporu k tomu nejlepšímu, co ve Slezsku vzniklo. Stavby jsou zde děleny na baziliky (Lehnice, Svídnice, Stríhom, Břeh atd.) a haly (Namyslov nebo Javor). Následující 8. kapitola je věnována mendikantské architektuře konce 14. a počátku 15. století. Poslední 9. kapitola se zabývá architekturou kolem roku 1400, která zde prezentuje dílo mistra Clause Brynnera. Pozornosti by neměla ujít kaple sv. Trojice ve Vratislavské katedrále, kde se setkáme s plným vysutým svorníkem a podobný vysutý svorník se nachází také v Lehnici ve farním kostele sv. Petra a Pavla. Pozoruhodné jsou také variace síťových kleneb, které vycházejí jak z díla Petra Parlěře, jehož odkaz dále rozvíjejí, tak i z místního prostředí. V závěru jsou shrnuty hlavní směry vývoje gotické architektury ve Slezsku.

Celkově lze tuto publikaci hodnotit jako zcela mimořádný počín. Velmi vysoce musíme ocenit celkový rozhled publikace, který zahrnuje podstatnou část střední i západní Evropy. Zvláštní důraz pak byl věnován vztahu k Čechám a Praze, který ale byl jen jedním z několika směrů vlivů, které Slezsko vstřebávalo. V plné síle se zde projevuje neobyčejná výtvarná síla tohoto regionu, který byl v českém bádání dlouho reflektován pod optikou rayonantní gotiky V. Mencla a jeho knihy *Česká architektura doby lucemburské* z roku 1948, jako jistá periferie Čech. A to ještě musíme ocenit, že si V. Mencl Slezska a Vratislavi vůbec všiml. K hlubšímu zhodnocení Slezska čeští autoři přitom přistoupili teprve v posled-

ních dvou desetiletích. Tato kniha tak českému čtenáři otevírá zcela nový obzor a také nové možnosti pro další bádání.

František Záruba

Martin ŠANDERA, *Jindřich starší z Minsterberka*, Vyšehrad: Praha 2016, 288 s. ISBN 978-80-7429-687-1

Dějiny poděbradské éry a rodu jsou dlouholetým badatelským tématem historika Martina Šandery. Kniha o Jindřichovi starším z Minsterberka představuje shrnutí jeho dosavadního výzkumu k této význačné osobnosti našich dějin druhé poloviny 15. století, v němž autor sleduje životní osudy nejúspěšnějšího ze synů českého krále Jiřího z Poděbrad.

Nejprve velmi přehledně představuje rodinné zázemí, ve kterém Jindřich vyrůstal, a též jeho postupné zapojování do politického života po boku královského otce. Mladý aristokrat se dění účastnil nejprve jako divák, ovšem Jiří z Poděbrad mezitím pro své syny budoval jejich budoucí společenské postavení. Především systematicky rozšiřoval pozemkovou držbu, jíž zatím bratři drželi v majetkovém nedílu. Zároveň však posiloval i společenskou prestiž rodu a 7. prosince 1462 císař Fridrich III. Habsburský povýšil Jindřicha s mladším bratrem Hynkem do stavu hrabat kladských a knížat minsterberských (s. 23). Tím se upevnilo postavení poděbradského rodu mezi říšskými knížaty, jehož základy byly položeny již dřívějším sňatkovým spojením se saskými Wettiny. Jindřichův sňatek měl být dalším potvrzením příslušnosti mezi vysokou říšskou aristokracií. Jeho manželkou se stala dcera braniborského vévody a pozdějšího kurfiřta Albrechta Achilla, Uršula. K samotné svatbě došlo 9. února 1467 na chebském hradě (s. 28). Mladý kníže tím získal cenné rodinné a přátelské vazby na Hohenzollerny, které i přes určitá zklamání na obou stranách zůstaly zachovány po celý jeho život. Spolu s tím Šandera sleduje i Jindřichův vzestup v oblasti politiky a diplomacie, kde se postupně etabloval vedle staršího bratra Viktorina. Důvody Jindřichova úspěchu autor spatřuje jednak v diplomatickém talentu, který Jindřich zdědil po otci asi nejvíce ze všech synů Jiřího z Poděbrad a díky němuž byl respektován napříč znesvářenými stranami. Zásadní roli však hrály také jeho vojenské úspěchy v bojích proti Zelenohorské jednotě i spojen-